

Kutatás-fejlesztés a környezetvédelem területén

A Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal (NKTH) több olyan kutatás-fejlesztési projektet támogat, melyekben megjelenik a környezetvédelem. A Hivatal által meghirdetett Jedlik Ányos Program, Teller Ede Program, Asbóth Oszkár Program, valamint Pázmány Péter Program keretében megítélt támogatások mintegy 20-30%-a környezetvédelmi projektekre jutott.

A 2005., 2006. évi Jedlik Ányos Programon belül, valamint a 2006-ban meghirdetett Teller Ede Programban, és a 2005., 2006. évi Asbóth Oszkár Programban a megítélt támogatások közel 30%-a környezetvédelemmel kapcsolatos pályázatokra esett. A Pázmány Péter Program (Regionális Egyetemi Tudásközpont, RET) esetében a 2004., 2005., és 2006. évi, támogatásra ítélt pályázatokat együttesen vizsgálva elmondható, hogy az összes támogatás mintegy 20%-át olyan Tudásközpontok kapják, amelyek környezetvédelemmel kapcsolatos kutatásokat folytatnak.

A regionális pályázatok energia, talaj-, levegő-, vízvédelem és természetvédelem szempontjából történő elemzésével összefüggésben a következőkben foglaltak állapíthatók meg. Az Innocsekk pályázatokon belül 2005. és 2006. évben a legnagyobb támogatást a megújuló energiaforrásokkal, valamint energiahatékonysággal kapcsolatos projektek kapták. Ezt követi a víztisztaság-védelem, vízgazdálkodás, valamint a talajvédelem, hulladékgazdálkodás területével kapcsolatos, támogatásra ítélt projektek.

1. ábra: Az Innocsekk környezetvédelmi vonatkozású pályázatainak témák szerinti megoszlása (%)

-
1. Megújuló energiaforrások
 2. Energiahatékonyság
 3. Levegőtisztaság védelem
 4. Víztisztaság-védelem, vízgazdálkodás
 5. Talajvédelem, hulladékgazdálkodás
 6. Természetvédelem, élővilág-védelem

A 2005. és 2006. évi Baross Gábor pályázatokat vizsgálva megállapítható, hogy az Innocsekkhez hasonlóan itt is a megújuló energiaforrások, energiahatékonysági projektek száma a legnagyobb. Az energia területét követően a legtöbb támogatásra ítélt projekt a talajvédelemmel és hulladékgazdálkodással kapcsolatos. Megemlítendő, hogy több projekt nem egy-egy területre fókuszál, hanem a környezetvédelemmel általánosan foglalkozik.

2. ábra: A Baross Gábor környezetvédelmi vonatkozású pályázatainak témák szerinti megoszlása (%)

-
1. Megújuló energiaforrások
 2. Energiahatékonyság
 3. Víztisztaság-védelem, vízgazdálkodás
 4. Talajvédelem, hulladékgazdálkodás
 5. Természetvédelem, élővilág-védelem
 6. Általános környezetvédelem

Együttműködési Megállapodás a környezetvédelem területén

A Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal a környezetvédelem területén történő kutatás-fejlesztés még hatékonyabb elősegítése érdekében együttműködik a környezetvédelmi tárcával; a környezetvédelem külgazdasági rendszerének összehangolt fejlesztéséről **Együttműködési Megállapodás** született. Az Együttműködési Megállapodást 2007. január 26-án írta alá a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium (KvVM), a Környezetvédelmi Szolgáltatók és Gyártók Szövetsége (KSZGYSZ), a Magyar Befektetési és Kereskedelemfejlesztési Kht. (ITDH), valamint a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal (NKTH). Az együttműködés keretében – amelyben a KvVM koordinátorként tevékenykedik – az NKTH vállalta, hogy pályázatain révén ösztönzi az iparágban tevékenykedő vállalkozások kutatás-fejlesztési tevékenységét, valamint elősegíti a környezettudományi fejlesztésekkel foglalkozó hazai és külföldi kutatóintézetek, vállalkozások kutatási és tudományos együttműködését.

A Megállapodást aláíró felek célul tűzték ki egy olyan külpiaci információs rendszer létrehozását, amely online formában segíti a magyar környezetvédelmi vállalkozások célpiacra jutását. A KSZGYSZ által menedzselt közös honlap (www.kexport.hu) tartalmaz minden olyan információt, amely a hazai vállalkozások környezetvédelmi exportját elősegíti, kiemelve a pályázati lehetőségeket, kiállításokat, üzletember-találkozókat.

Környezetvédelem megjelentése a 6. és 7. Keretprogramban

A közösségi szintű kutatás-fejlesztési együttműködés fő formáját a tagállamok által megvalósított kutatási-, technológiafejlesztési és demonstrációs keretprogramok jelentik. Az Európai Unió a 2002-2006-ig tartó **6.**

Keretprogram „Fenntartható fejlődés, globális változás és ökoszisztémák” tematikus területének keretei között támogatta az energetikai, környezetvédelmi és közlekedési témájú kutatást és fejlesztést. A Keretprogram környezetvédelmi vonatkozású kutatás-fejlesztési pályázatain magyar résztvevők is szerepeltek. Összesen 1592 millió eurót osztottak szét pályázatok útján, ebből az összegből 1454 millió eurót nyertek el az EU akkori tagországai, a fennmaradó részt társult és harmadik országok kapták. A „Fenntartható fejlődés, globális változás és ökoszisztémák” tematikus terület pályázatain Magyarország 8,5 milliós összeget nyert el, az említett tematikus terület keretein belül 89 magyar kutatócsoport vett részt projektben.

A 6. Keretprogrammal szemben a hét évig tartó **7. Keretprogramban a Környezetvédelem** már önálló területként jelenik meg az Energia valamint a Közlekedés mellett, és magában foglalja a következőket:

- Éghajlatváltozás, szennyezés és kockázatok;
- Fenntartható erőforrás-gazdálkodás;
- Környezetvédelmi gazdálkodás;
- Földünk megfigyelésének és értékelésének eszközei.

Az EU 7. Keretprogramja Környezetvédelem tematikus területének támogatása a Keretprogramon belül 1890 millió euró.

Környezetvédelmi vonatkozások a 7. Keretprogram specifikus programjain belül

A **Kooperáció** specifikus program szinte mindegyik tematikus területe foglalkozik a környezetvédelem témakörével, ezzel is kihangsúlyozva annak jelentőségét az egyes kutatási területen. Az **energia** tematikus területen a megújuló energiaforrások, a **közlekedés** tematikus területen a légszennyezés, zaj- és rezgésvédelem, valamint az **élelmiszer, mezőgazdaság, biotechnológia** tematikus terület biotechnológia tárgykörén belül a környezetvédelmi biotechnológia kap szerepet. A **társadalom-gazdasági és humán tudományok** tematikus területen belül megfogalmazott célok között az alábbiak is szerepelnek: hatékony és környezetbarát közlekedési eszközök, biztonságos és energiatakarékos ipari folyamatok és infrastruktúrák, a környezeti veszélyekkel szembeni gyorsabb reakció, megosztott adatbázisok és adatkezelés által. A **Nanotudományok, nanotechnológiák, anyagok és új termelési technológiák** területén a kutatások előre be nem látható eredményei miatt különösen fontos a várható környezeti, egészségügyi és társadalmi hatások elemzése, előrejelzése, és a kapcsolódó etikai szempontok figyelembevétele. Az előbbieken említett területhez hasonlóan az **egészségügyben is** szerepet kapnak a környezeti hatásvizsgálatok (pl.: a rák kialakulásához hozzájáruló környezeti feltételek kutatása). A **biztonság** témakörben elsősorban az állampolgárok biztonságának elősegítése a cél. Mindazonáltal a programon belül számos olyan pályázati lehetőség adódik, amely keretében a támogatott projektek kutatási eredményei közvetetten környezetvédelmi célokat is szolgálhatnak (pl.: vízellátás biztonsága). A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés az **űrkutatás** területén belül kap szerepet.

Az elsősorban a kutatói mobilitást támogató **Ember**ek specifikus program csaknem minden tudományterület lefed, így a környezetvédelem területén tevékenykedő PhD-hallgatók, tapasztalt kutatók is pályázhatnak.

Környezetvédelemmel kapcsolatos kutatások az **Ötlet**ek specifikus program keretében is végezhető, hasonlóan az Emberek programhoz, amelyet szintén a bottom up megközelítés jellemez.

A **Kapacitások** specifikus programban a **tudás régiói, kutatási potenciál**, és a **kutatási politikákkal kapcsolatos területeken** jelen van a fenntartható mezőgazdaság – biomassza, bioüzemanyagok. A **KKV-k javára végzett kutatások, a nemzetközi együttműködési tevékenységek**, valamint a **tudomány a társadalomban** horizontális programok, így környezetvédelmi témájú projektekkel is lehetőség van pályázatot benyújtani. A környezetvédelem jelentős szerepet kapott a 7. Keretprogramban. Ennek jele mindamellett hogy a keretprogram szinte minden területén jelen van a környezetvédelem az, hogy a Kutatási infrastruktúra területen – az ESFRI eddigi három munkacsoportja mellett – létrehozták a környezetvédelmi munkacsoportot. A **Kutatási infrastruktúra** területen továbbá több, környezetvédelmi vonatkozású projekt fut.

Az EURATOM szabályozott fúziós területen léteznek programok a (jövőbeli) fúziós energiatermelés környezeti hatásainak vizsgálatára. A Közös Kutatóközpont (JRC) az EU által fenntartott kutatóintézet hálózat, amely saját munkaprogram alapján dolgozik, és kutatásai között van környezetvédelmi vonatkozású is.

Technológiai Platformok

A **technológiai platform** célja az adott terület jövőképeinek, kutatás-fejlesztési és innovációs stratégiájának kidolgozása és megvalósítása a vállalkozások versenyképességének növelése érdekében. Technológiai platformot olyan intézmények és szervezetek hoznak létre, amelyek kölcsönösen érdekeltek egy adott terület szakmai és üzleti fejlesztésében.

A jelenleg létező Európai Technológiai Platformok közül több tevékenykedik a környezetvédelem területén. Megjelenik az erdők alapanyagként történő, környezeti értékeket szem előtt tartó hasznosítása, a vízbázis védelme, a napenergia hasznosítása, de kiemelendő a zéró emissziójú fosszilis erőművek, valamint a hidrogén- és üzemanyagcellák területén mozgó platformok tevékenysége. A platformokkal kapcsolatosan az Európai Unió honlapján külön fejezet foglalkozik, és a legtöbb platform saját weboldallal is rendelkezik, mely elérhető a http://cordis.europa.eu/technology-platforms/individual_en.html címen. A Nemzeti Technológiai Platformok fontos tényezői lehetnek a nemzeti versenyképesség növelésének. Nemzeti szinten partnereivé válhatnak a gazdaság fejlesztéséhez rendelkezésre álló erőforrások fölött rendelkező közszférának, és erős nemzeti megjelenéssel törekednek az EU szintű érdekérvényesítésre. Az NKTH célkitűzése Nemzeti Technológiai Platformok létrehozásának, korábbi platformkezdeményezések megerősödésének ösztönzése és támogatása olyan technológiai területeken, amelyeknek meghatározó vagy perspektivikus szerepe van a nemzetgazdaságban és annak fejlődésében.

[Lencsés-Bársonyi Krisztina](#), [Marton Gábor](#)
NKTH